

Ikke dårligere enn før, men annerledes

En generasjonsstudie av lek i barndommen

Gunilla Eide Isaksen, Ragnhild Norderhus og Maria Øksnes

Abstrakt

I denne artikkelen beskriver vi lek gjennom et historisk perspektiv basert på tre generasjoners minner fra barndommen i Norge. De tre generasjonene er de som i perioden 2019–2020 var mellom 70–80, 50–60 og 20–30 år. Artikkelen er avgrenset til undersøkelsen av hvordan deltakerne oppfatter sin egen lek i barndommen og hvordan de vurderer barns muligheter til lek i dag. Data er samlet gjennom retrospektive intervju. Våre funn nyanserer den utbredte antakelsen om at barn i yngre generasjoner ikke leker like mye og på samme måte som man selv gjorde. I alle de tre generasjonene uttrykkes verdsettelse av lek i egen barndom og bekymring for barns lek i dag.

Nøkkelord: barndomsminner, retrospektive intervju, verdsetting, bekymring, lek

Not worse, but different. A generation study of play in childhood

Abstract

In this article we describe play through a historical perspective based on childhood memories from three generations in Norway. The three generations are those who in the period 2019–2020 were between 70–80, 50–60 and 20–30 years old. Data are collected by retrospective interviews. This article is limited to examining how participants perceive their own play in childhood and how the play of children today is assessed. Our findings nuance the widespread assumption that children in younger generations neither play as much as they did, nor do they play the same way. All three generations express appreciation of play in their own childhood and concern for children's play today.

Keywords: childhood memories, retrospective interviews, appreciation, concern, play

Innledning

Det eksisterer mange antakelser og mye tro rundt spørsmålet om hvordan det var å være barn før i tiden. Nedenfraperspektivet der barn selv forteller om sine liv, har det vært vanskelig å få innsikt i (Thuen i Cunningham, 2000). Gjennom et forskningsprosjekt har vi søkt å få innsikt i tre ulike generasjoners erfaringer av lek i barndommen i Norge. Den overordnede problemstillingen for prosjektet er: *Hvordan be-*

skriver folk i ulike aldre sine minner om lekemuligheter, lekemiljø og lekekamerater slik de husker det fra sin egen barndom. Denne problemstillingen besvares kvalitativt med retrospektive intervjuer. I denne artikkelen presenteres funn fra prosjektet, der vi beskriver og analyserer lek gjennom et barndomshistorisk perspektiv basert på deltakernes minner om lek fra barndommen.

Det forskningsmessige bidraget knyttes til det historisk-empiriske feltet. Barns historie, og særlig lek, er i liten grad belyst, ifølge Harald Thuen (i Cunningham, 2000; se også Enerstvedt, 2004; 1976; Hodne, 1987). Internasjonalt har den etnologiske lekforskingen produsert viktig historisk kunnskap om barns lek (Opie og Opie, 2001 [1959]; 1970). Boken *The Lore and Language of Schoolchildren* (2001) kan leses som et argument mot forestillingen om at massemediene og underholdningsindustrien har fortrenget barndomstradisjoner og lek. I Norge har folkeminnegransker Ørnulf Hodne dokumentert barndomsminner knyttet til lek fra den gamle folkeskolen 1885–1925. Hodne beskriver hvordan friminuttene for noen var de eneste mulighetene de hadde til å få leke med andre barn. Han beskriver også et mangfold av aktiviteter som fylte friminuttene: hoppe paradiset og tau, slå på ring, vippe pinne, kaste på stikka, slå langball og veggball, gjemsel, blindebukk, sisten, hauk og due, for å nevne noen. Åse Enerstvedt (2004; 1976) har i sine undersøkelser hatt søkelys på leketradisjoner og barnekultur. Hun tar utgangspunkt i en utbredt myte mange folkeminnegranskere og etnologer fremhever: at dagens barn ikke leker like mye som barn gjorde tidligere. Når voksne oppfatter at barn leker, antar mange at det ikke er de samme lekene som de selv lekte som barn, for eksempel hauk og due, gjemsel eller sisten. Mange hevder at leker som krever fantasi, ikke er noe barn i senere generasjoner holder på med. Enerstvedt avdekker imidlertid at barn på 1970-tallet leker like mye som barn på 1920-tallet. Dette er i tråd med barndomshistorikeren Hugh Cunningham (2000), som på spørsmål om hvorvidt barndommen i dag er verre eller bedre enn tidligere tiders barndom, hevder at selve spørsmålet vitner om en allmenn forestilling om at det finnes en idealbarndom vi bør etterstrebe. Hans svar er at «barndommen i dag verken er bedre eller verre enn før, den er annerledes. Og det er historien som kan formidle graden av annerledeshet» (Cunningham, 2000, s. 5–6).

Diskusjonen ovenfor ligger til grunn for denne artikkelens avgrensning gjennom forskningsspørsmålet: *Hvordan oppfatter deltakerne sin egen lek i barndommen og hvordan vurderer de lek for dagens barn?* Er det slik at de som var barn fra 1995 til 2010, lekte noe helt annet og på andre måter enn de som var barn fra 1965–80 og de som var barn fra 1945–60? Hvilke likheter og forskjeller finner vi hos de tre generasjonene i vårt datamateriale? Gjennom en tematisk analyse har vi kommet frem til to hovedtematikker: *Verdsetting av lek i egen barndom* og *Bekymring for barns lek i dag* (2019–2020). Funnene våre nyanserer antakelsen om at barn ikke leker like mye og det samme som tidligere generasjoner, og underbygger Enerstvedts funn som viser at barn i senere generasjoner leker like mye og mye det samme som tidligere generasjoner. Før vi presenterer våre funn mer inngående, gjør vi rede for metodologiske valg.

Metodologisk tilnærming

Fra sommeren 2019 og utover høsten 2020 gjennomførte vi 80 retrospektive individuelle intervju. Utvalget vårt besto av menn og kvinner som i undersøkelsesperioden var mellom 70–80, 50–60 og 20–30 år. Utvalget var strategisk invitert fra våre nettverk. Kriterier for deltakelse var alder, frivillighet og interesse for å dele barndomsminner. I tillegg tilstrebet vi en jevn fordeling av menn og kvinner. I den grad det kommer frem i presentasjonen av funn at deltakerne har ulik bakgrunn med tanke på geografiske, sosio-økonomiske og kulturelle oppvekstforhold, er det deltakerne selv som har fremhevet sin bakgrunns betydning for erfaring med lek i barndommen.

Vår studie sikter på å la erindringsmaterialet indirekte belyse barns lek i ulike historiske perioder. Alderskohortene er bestemt ut fra et samarbeid med Aino Ugaste (Tallinn University) med tanke på utvikling av et felles prosjekt. På grunn av utfordringen med at vi risikerer å miste muligheten til at eldre generasjoner får dele sine minner, har vi prioritert

de to eldste generasjonene med kort historisk sprang. Det første utvalget er de som erfarte barndom under krigen og i etterkrigstiden (1945–1960). Det andre utvalget er de som var barn «da oljen kom til Norge» (1965–1980). Dette er sentrale historiske perioder som trekkes frem i forbindelse med generasjoner som en sosial variabel (se Mayall, 2020). Til det tredje utvalget er det et større sprang i tid for å fange opp erfaringer med en altomfattende institusjonalisering, samt en voldsom teknologisk og digital utvikling (1995–2010).

Sammenfattet kan vi si at vi fanger inn generasjoner i barnets århundre (jf. Ellen Key) og overgangen til det neste århundret. Barndomshistorisk har disse endringene paralleller i de analytiske kategoriene *arbeidsbarndom*, *skolebarndom* og *barnehagebarndom* (jf. Korsvold, 2005) som vi anvender i analysene og diskusjonene av materialet. Utgangspunkt for studien er likevel i mindre grad de historiske endringene enn tilværelsen for deltakerne.

Temaene i intervjuguiden har bakgrunn i flere sentrale kriterier for det som ofte (av middelklassen) oppfattes som en god, moderne barndom, som lek, moro, venner, skole samt problematisering av minner fra barndommen (Cunningham, 2000, s. 27). Deltakerne ble spurt om å beskrive sine erfaringer fra lek i barndommen, blant annet hvilke leketøy og ting de hadde, hvor og med hvem de lekte, tid til lek, innholdet i leken og deres favorittleker og leketema. De ble også bedt om å reflektere over og vurdere sin egen lek og barns lek i dag. De to siste spørsmålene er fokus i denne artikkelen.

Retrospektive intervju har noen metodologiske utfordringer. Folk har en tendens til å minnes fortiden gjennom det de har lært og erfart i ettertid. Noen minner viskes ut og blir uklare (Sandberg og Vuorinen, 2008). Derfor kan det være enklere å huske konkrete hendelser enn tanker og følelser. Følgelig har vi for eksempel bedt deltakerne beskrive bestemte leker de holdt på med eller beskrive leketøy de hadde. En annen utfordring er romantisering

av fortiden gjennom fortrenging av negative hendelser, eller beskrivelser av hendelser som mer positive, logiske eller gjennomtenkte enn de var (Sandberg og Vuorinen, 2008). Vi har imidlertid ikke til hensikt å komme frem til hvordan ting faktisk var, men å få tak i beskrivelser av minner om lek i barndommen som deltakerne ønsker å dele.

Datagrunnlaget vårt er omfangsrikt, og vi anså det som hensiktsmessig å benytte tematisk analyse som kategoriseringsverktøy (Braun og Clarke, 2006). Denne fleksible måten å analysere data på ga oss mulighet til å finne frem til ulike mønstre og tematikker. Vi gjennomførte analysene av datamaterialet vårt med bakgrunn i Braun og Clarkes steg for tematisk analyse: bli kjent med datamaterialet, utføre innledende koding, lete etter tematikker, vurdere temaer, definere og navngi tema og skrivere frem funn. Intervjuene ble transkribert og lest med tanke på å markere sentrale tema og sitater verdt å fremheve. Mye av arbeidet ble gjort individuelt før vi møttes for å analysere materialet sammen. Koder, kategoriseringer og tematikker er diskutert i flere runder.

Vi har hovedsakelig bygd på vår erfaring i vurderingen av hva som er viktig å kode, og vi har kodet det vi har ansett som relevant for studiens fokus (Saldaña, 2016). Vi har vært opptatt av en analyseprosess preget av å spekulere, undersøke, kategorisere, skape mønster, reflektere, abstrahere og teoretisere. Arbeidet er gjort manuelt med fokus på substans, nyanser, kompleksitet og paradokser. Vi har undersøkt tema som har gått igjen hos flere deltakere, men har vært oppmerksomme på faren ved mønsterfiksering og våre tatt for gitte antakelser ved å legge disse åpent ut i det innledende analysearbeidet. Vi anser idiosynkrasi som mønster i variasjoner, dvs. at det vanlige består av forskjeller. Materialet gjenspeiler slik sett at erfaringene innenfor de tre generasjonene er komplekse.

Fire hovedkategorier kunne identifiseres i intervjuguiden på forhånd: 1. Oppvekstmiljø, 2. Erfaringer fra lekemuligheter, 3. Leketøy og 4.

Innhold i leken. Spørsmålene vi stilte og svarene vi fikk, fungerte som et filter for materialet (Saldaña, 2016). I vår undersøkelse av tema for disse kategoriene var det viktig hva deltakerne både eksplisitt og implisitt ga uttrykk for. For eksempel hvordan deres minner om lek i barndommen ble normen de vurderte senere generasjoner og dagens barns lek ut fra.

Undersøkelsen er vurdert og godkjent av NSD. Deltakerne har gitt informert samtykke, og anonymisering er ivare tatt blant annet gjennom fiktive navn i denne artikkelen. Vi har vektlagt det forskningsetiske (jf. NESH) i det å behandle deltakerne respektfullt blant annet i gjengivelse av deres minner av lek i barndommen, samt i å være sensitive i samtaler om utfordrende sider ved barndommen.

Presentasjon av funn

Det er interessant at alle generasjonene i vår studie gir uttrykk for at de lekte mye, og vi ser at flere måter å leke på går igjen hos de yngre generasjonene, med visse variasjoner knyttet til kontekst for leken, tilgang til kommersielle leketøy, voksenorganiserte aktiviteter og den teknologiske utviklingen, særlig digitaliseringen. Presentasjonen av funn struktureres etter generasjonene, samt spesifiseringer av de to hovedfunnene knyttet til tematikkene: *Verdsetting av lek i egen barndom* og *Bekymring for barns lek i dag*. Lek i barndom kan ikke studeres isolert fra samfunnet de vokser opp i (Cunningham, 2000), og vi innleder presentasjonen av funn fra de ulike generasjonene med en kort beskrivelse av oppvekstmiljøet slik deltakerne selv angir den. De fleste minner er knyttet til perioden da deltakerne var fra 5–6 år frem til 12–13 år, med bakgrunn i at dette er tiden de husker noe fra og anser som del av barndommen sin. Deltakerne anså det ofte som utfordrende å aldersfeste minnene mer spesifikt.

Generasjon 70–80 år (1940–1950)

Generasjonen som ble født mellom 1940–1950 og som på intervjudispunktet var mel-

lom 70–80 år, vokste opp under krigen og i etterkrigsårene. Vi finner store variasjoner i minner fra barndommen som spenner fra det som kalles arbeidsbarndom til skolebarndom (Korsvold, 2005). De fleste forteller om en barndom der det var foreldrene som stod på, mens barna hadde mye tid til lek. Enkelte beskriver det som er kalt arbeidsbarndom, med lite tid til lek. De beskriver en gjenreisningstid med mye fattigdom som preget barndommen og dermed leken. Man hadde lite materielle goder som klær og leketøy, samt mat. Få hadde telefon, og strøm var i hovedsak til belysning.

«Da noen drukna ble det innskrenkninger på friheten»

Deltakerne trekker frem flere forhold når de forklarer betydningen av barndommen sin og hvorfor de verdsetter den. De beskriver uten unntak et oppvekstmiljø som var preget av lite trafikk, lite institusjonsliv og lite kontroll fra voksnes side. Samtidig beskriver Steinar (72) at det som var karakteristisk da han vokste opp, var at de erfarte voksne i yrkene sine. Når de lekte på kaia eller drev gatelangs, støtte de på folk som var i jobb og som hadde et halvt øye til dem, og som en gang iblant reddet dem fra å havne på sjøen eller bli påkjørt. Selv om det var lite planlagt overvåkning og kontroll, ble ikke barna overlatt helt til seg selv. Mange deltakere uttrykker at de satte pris på denne formen for frihet.

Når deltakerne beskriver hva de verdsetter fra egen barndom, forteller de fleste at de hadde god tid til lek. Mange hadde overraskende lite plikter hjemme i forhold til hva vi hadde forestilt oss. Deltakerne beskriver hovedsakelig en barndom preget av fri ferdsel, kjennetegnet både av frihet og trygghet. Mange fremhever at de var frie på den måten at de kunne dra hvor de ville og gjøre hva de ville, uten at de voksne kontrollerte dem. Tage (71) forteller:

Vi var ute og lekte uansett vær og vind. Vi var ganske ivrige nede på sjøisen om vinteren. Da var det gjerne

noen som drev på isflak litt for langt til havs og de voksne måtte ut og hente dem. Det var mye farlig som foregikk. Det var mange som holdt på å drukne, men som ble huket tak i, i siste liten.

Marie (70) forteller at da noen drukna der hun bodde, ble det innskrenkninger på friheten en periode før de var tilbake til slik det var før.

Flere aktiviteter deltakerne i vår studie forteller om, kjenner vi igjen fra tidligere norsk folkeminneforskning på barndom og skoleliv (Enerstvedt, 2004; 1976; Hodne, 1987), som blindebukk, tautrekking, hoppe bukk, sitte på ryggen og gjemsel. Andre leketema eller aktiviteter de nevner, er å leke mor, far og barn, at de drar på eventyr eller ekspedisjon, kjøre kjelke, leke med biler, lete etter skatter i fjæra, drømme seg bort, hoppe paradis, spille kanonball, hoppe tau, tegne, ro i båt, lage båter, drive med «pøbel» eller rampestreker som å dra på eple- og plommeslang. Selv om hovedinntrykket vårt er at det meste av leken deltakerne beskriver, var uskyldig og del av minner som utgjorde det de beskriver som en god og ofte fantastisk barndom, nyanseres bildet. En av deltakerne forteller at de hadde en steinkrig som endte med dødsfall. Flere av deltakerne i denne aldersgruppen forteller om lek som endte med døden. Andre forteller at barn døde etter kollisjon med biler i forbindelse med aking eller sparkkjøring. I Trondheim forteller enkelte deltakere at de drev med «brojng», som innebar at de hang etter biler og lastebiler som trakk dem opp bakker på vinterstid. Dersom de som kjørte svingte brått, kunne barna falle av i en haug. Da hendte det at bein brakk eller barna ble skadet på andre vis. Børge (72) forteller om andre skyggesider: «Det var aldri at vi lekte sammen med jentene. Da tror jeg du ble mobbet. Det var fælt mye mobbing på den tiden». Flere forteller om episoder der de ekskluderte andre barn fra lek. Til tross for barndommens skyggesider er det deltakernes verdsetting av lek som står frem i materialet.

De fleste forteller at det fantes få leketøy i

barndommen. Enten var de ikke tilgjengelig eller man hadde ikke råd til å kjøpe dem. Børge (72) forteller: «Det går ikke an å sammenligne barndommen nå med det som var. Det er to helt forskjellige verdener. Dere kan ikke tenke dere heller. Når en vokste opp rett etter krigen hadde en ingenting». Mange fremhever at tilgang til materialer og verktøy, det å kunne lage og eksperimentere med ting, var viktig for leken. En av deltakerne forteller hvordan leken endret seg i takt med rive- og byggevirkosomhet i byen, som ga dem tilgang til avkapp som de kunne bygge hytter med eller lage seg våpen eller hva det måtte være fantasien tillot.

Mange fremhever fantasi som sentralt for leken, og fremhever at tross få leketøy beskrives ikke kjedsomhet som noen stor utfordring:

Jeg tenker at vi fant på veldig mye selv. Vi måtte ikke settes i gang for å finne på noe. Vi utforsket ting. Vi kjedet oss selvfølgelig av og til, men det var ikke noe sånn «åh, jeg har ikke noe å finne på». Vi bodde på landet og hadde skogen som vi kunne bruke. Når det var bær så var vi i skogen og plukket. Ellers hadde vi gården med jorder og bakker. Vi hadde ikke behov for noen som organiserte oss. Der tror jeg vi hadde en fordel. Vi gjorde det vi hadde lyst til (Ella, 70).

Unntaksvis forteller deltakere at de hadde mange oppgaver i hjemmet. De fleste understreker at de ikke opplevde oppgavene som plikt, det var bare sånn det var, og de lekte gjerne under arbeidet. Men det er også deltakere som minnes en barndom der arbeid og skolegang var hovedsaken. De var ikke interessert i å leke. De var med på sjøen og andøva (holdt båten stille på sjøen) fra de var 4–5 år og var slik sett tett på voksne i en form for sosialisering til yrkesliv (Geir 78). Likevel er det en barndom preget av mye lek som fremheves av de fleste deltakerne. Særlig trekker de frem utelek uten voksne. De var ikke mye inne – enten fordi det ikke var ikke plass eller fordi de likte seg ute: i gata, på kaia, i fjæra eller i skogen: «Vi hadde ikke tid til å spise. Når vi var i leken var det full fart» (Tage 71).

«De har for mye. Og så tror jeg de blir aktivisert for mye»

På mange måter beskriver deltakerne i denne generasjonen sin lek i kontrast til lek i dagens barndom. Ella (70) kommenterer at barn er flinke til å leke også i dag, men at de ofte må settes i gang slik hun har erfart fra jobb på skole og med barnebarn:

Det er for mye. De har for mye. Og så tror jeg de blir aktivisert for mye. Det ser jeg på jobben min (SFO). Når de kan velge å være med på aktiviteter eller frilek så er det kjempemange som velger frilek fordi etter skolen så skal de på den og så skal de på den aktiviteten. Alt er styrt. Det føler jeg at det er litt for mye av. Spesielt for de minste. Det er altfor lite av den frie leken.

Steinar (72) mener at barn trolig leker som han og andre gjorde også i dag, men at det er noen forskjeller, for eksempel at barn i dag har mange ting, mens de før måtte lage ting og leker selv av spiker og avkapp.

Flere av deltakerne er oppmerksomme på at de kan oppfattes som negative overfor den barndommen som er i dag og forherliger sin egen. Mange mener likevel noe går tapt med tiden, som kreativitet og fantasi, det å skape ting. Enkelte peker på at dette må betraktes i lys av samfunnsmessige endringer som sikkerhet knyttet til trafikkbilde, mer organiserte aktiviteter og en voldsom mengde med ting som de ikke får forhold til. Økningen i skjermtid er noe av det som vekker mest bekymring hos denne generasjonen. De fleste erkjenner at digitaliseringen i dagens samfunn har både fordele og ulemper, men er tydelige på at barn bør ha begrensninger i skjermtid fordi det kan begrense fantasien og kreativiteten. Andre er litt mer forståelsesfulle: «Jeg vet ikke hvordan det er med unger, men kanskje en del unger er litt for mye på data og sånne ting. Vi hadde sikkert sett mer på TV hvis vi hadde muligheten» (Marie 70). Tore (72) uttrykker bekymring for en oppvekst gjennom nettbrett: «Det er jo viktig med kunnskap og det finnes en raushet der som er fin, men det er noe med virkelig-

hetsforståelsen som endrer seg drastisk når du erfarer virkeligheten på nettbrett og ikke gjennom kroppen».

Are (78) verdsetter at han hadde masse tid til lek, og det mener han er utgangspunkt for hans evne til å improvisere i dag. Det var ikke andre ting som distrahererte. Det er stor avstand mellom Are som «ikke [har] tenkt på at jeg ikke fikk leke», og Geir (78) som sier at det alltid var noe som måtte gjøres, at lek ble ansett som bortkastet tid. Geir forteller imidlertid at de snek lek, ofte i verbal form, inn i arbeid når de så muligheter for det. Til tross for at disse deltakerne gir uttrykk for store forskjeller med tanke på geografiske, sosio-økonomiske og kulturelle forhold med ulike muligheter til lek, gir de sterkt uttrykk for verdsettelse av barndommen og leken de hadde. Selv om de ser nyanse ved dagens barndom og lek, er de først og fremst bekymret for at barn ikke får leke like mye og like fritt som de selv gjorde.

Generasjon 50–60 år (1960–1970)

Den andre generasjonen som deltok i studien, er født mellom 1960–1970 og var i 50–60-årene da vi snakket med dem. Deltakerne var vitne til en voldsom teknologisk utvikling med innlagt strøm, vannklosett, telefon og masseproduksjon av leketøy. De beskriver at radio og etter hvert TV påvirket leken. I hovedsak forteller de om en større sosial trygghet med bakgrunn i utvikling av velferdsstaten. Også her erfarer deltakerne både en arbeidsbarndom og en skolebarndom, men arbeidsbarndommen beskrives ikke like radikal som for noen av deltakerne i den eldste generasjonen. Barndommen beskrives som lite institusjonalisert, skoledagene er relativt korte og flere opplever at de har gode muligheter for å leke også på skolen, i friminuttene.

«Vi fant på så utrolig mye i den gata»

Denne generasjonen forteller i likhet med den eldste generasjonen om et oppvekstmiljø som de anser som verdifullt fordi det er preget av stor frihet og gode muligheter til lek. Lek beskrives som sentralt med tanke på opplevelse

av frihet og selvstendighet, men også som sosialisering til arbeidslivet. Deltakerne forteller at de observert og hjalp til med det de voksne gjorde. Dette opplevdes meningsfullt og var ofte inspirasjon til videre lek, slik Randi (54) forklarer:

Jeg hjalp mye til hjemme, etter hvert ble det mer fjøsarbeid og som ungdom kjørte jeg traktor. Så det var en del av oppveksten og tok en del tid. Hvis jeg tenker på det i dag, så opplever jeg ikke at det tok fra meg tid til andre ting. Vi hadde en del plikter vi måtte gjøre, men forstod at alle måtte ta ansvar. Vi syntes det var stas å få være med å hjelpe.

Dette følges også opp av Hanna, som forteller at hun hjalp til en god del hjemme, men er usikker på hva hun ble pålagt og hva hun gjorde fordi hun så at det var nødvendig: «Jeg følte ikke [oppgavene] tok fra meg tid til lek, men ble en del av leken. Når jeg vasket opp kunne jeg utforske med vann, skum og hanske» (Hanna 56).

Som de fleste av deltakerne forteller Anne (56) at hun «synes det var fantastisk å vokse opp i den gaten jeg bodde. Der var det fullt av unger på min egen alder som gikk på mitt trinn og i samme alder som broren min. Vi fant på så utrolig mye i den gata». Vi kjenner igjen flere lekeaktiviteter fra forrige generasjon hos deltakerne i alderen 50–60. De forteller at de holdt på mye med ulike gateleker, ball, hoppetrikk, paradiset og tau. De lekte i hagene til hverandre og visste akkurat hvor langt de hadde lov å gå. De lekte gjemsel og titten på hjørnet. På høsten var det epleslang.

(...) det var vi ungene som «rula» i gata. Det var sjeldent foreldre i nærheten og det var lite trafikk. Jeg bodde på toppen av en bakke og vi brukte gata til å ake i og gjorde alt mulig rart. Det var en livlig og aktiv barndom med masse leking. Det ga så mye glede og vennskap og er artig å tenke tilbake på (Anne, 56).

Noen uttrykker opplevelsen av frihet i barndommen på denne måten: «Jeg tenker at jeg

hadde en typisk 70-tallsoppvekst som bærer preg av den foreldregenerasjonen vi hadde. Det var ikke forventet at vi skulle jobbe eller spe på familieinntekten på noen måte» (Jon 56). Mange av deltakerne fremhever bevegelsesfriheten de hadde. For eksempel forteller Roald (56):

Vi lekte mye både på stranda og i fjæra og sprang over haugene og lekte med det meste. Vi var så heldige at vi hadde ei fjære der det kom rekende mye rart som vi kunne leke med. Trebiter vi kunne bygge hytte med. Vi spikket oss gevær og pil og buer. Vi fant tomme hårspraybokser som vi kastet på bål.

Selv om deltakerne i denne aldersgruppen forteller om farlig lek og rampestreker, er det ingen som forteller at barn døde i lek. Det kunne likevel være ganske tøffe tak. En av deltakerne forteller at hun ble mobbet fordi familien hennes tilhørte en menighet: «Jeg ble løfta opp etter håret en gang av noen ungdommer som kalte meg betelist og betel-jenta. Det var mange tøffe episoder (...), men for Hanna (56) fremstår de negative minnene knyttet til slike episoder svekket av minnene om de gode venninnene hun hadde. Dette er typisk for de fleste deltakerne når de forteller om lek i barndommen: det positive overskygger negative hendelser.

«Det som skremmer meg mest er at jeg føler de går glipp av mye annet viktig»

Også denne generasjonen uttrykker bekymringer for den barndommen dagens barn er en del av, men er også tydelig på at forhold de er skeptiske til, ikke er entydig negativt:

Jeg tenker at jeg var barn lenger enn barn i dag. Vi hadde ikke tilgang til verden utenfor, vi kjente ikke så mye til annet enn det samfunnet vi levde i og det preget nok vår barndom på en annen måte enn dagens barn. I dag er alt så tilgjengelig, det trenger ikke å være negativt, men det preget vår barndom at vi ikke hadde kjennskap til så mye utenfor det livet vi levde. Vår barndom var mer ubeskyttet, vi fikk lov til mye, det var ikke så mange voksne til stede rundt oss (Jon 56).

Mange av deltakerne uttrykker sterk bekymring for at barn i dag reguleres for mye, særlig i leken, at tiden til den frie leken er mer innskrenket fra da de vokste opp:

Jeg har barnebarn som går i barnehage nå. Og forskjellen fra da mine barn vokste opp og nå når jeg ser barnebarna, er at leken digitaliseres. Jeg sier ikke det er feil, men tenker at den taktile leken må ikke bli borte. Da tenker jeg løpe, være i fjæra, plukke steiner og skjell. Barna må få anledning til å være nært naturen. Både for det motoriske, men ikke minst for det følelsesmessige. Det å få kjenne seg fri og ikke overvåket (Hanna, 56).

En særlig bekymring handler også hos denne generasjonen om tiden barna bruker foran skjerm på bekostning av lek som kunne stimulert kreativitet og fantasi. Flere peker på at barn trenger digital kompetanse i fremtiden, men at det er et viktig foreldreansvar å begrense tidsbruken:

Jeg tenker at det er skremmende mye skjermtid for mange barn i dag. Det som skremmer meg mest, er at jeg føler de går glipp av mye annet viktig. Mine barn sier også ofte at de kjeder seg. Jeg kan ikke huske at vi kjedet oss noen ganger. Det er mulig vi gjorde det og at jeg kanskje har et litt glorifisert bilde av min egen barndom. Men jeg tror ikke vi kjedet oss veldig mye, og hvis vi kjedet oss så måtte vi bare finne på noe. Hvis barn kjeder seg i dag så er hjelpemidlet bare tastetrykk unna (Konrad, 52).

Deltakerne i denne generasjonen beskriver en barndom som er mer homogen og mindre preget av de store forskjellene som gjaldt for den eldste generasjonen. Med få unntak beskrives en barndom i hovedsak preget av lek og skolegang. Den samme bekymringen for dagens barn kommer klart frem.

Generasjon 20–30 år (1990–2000)

Deltakerne som ble født på 1990–2000-tallet (20–30-åringene) beskriver lite som vitner om arbeidsbarndom. Barnehage- og skolebarn-

dom dominerer. Deltakerne forteller om en barndom som er institusjonalisert, men de fremhever leken på fritiden. Denne generasjonen beskriver et voldsomt oppsving når det gjelder den digitale utviklingen. Velferdsstaten gir en markant trygghet, og deltakerne gir uttrykk for få bekymringer i barndommen.

«Vi kunne bare gå hjemmefra og leve oss inn i leken og være i skogen i flere timer»

I denne generasjonen omtaler deltakerne seg selv oftere i relasjon til andre jevnaldrende barn enn de foregående generasjonene, og de gir uttrykk for at samvær med andre barn var noe de særlig verdsatte når det gjaldt lek i egen barndom. De forteller i liten grad om plikter i hjemmet som berørte deres lekemuligheter: «Vi ble en veldig sammensveiset gjeng og vi lekte veldig lenge sammen helt fram til ungdomsskolen. Vi var så dypt inne i fantasi-verden og vi kunne holde på hele dagen hvis vi fikk lov til det» (Andreas 29). Flere forteller at foreldrene skjermet leken og tilrettela for at jevnaldrende kunne leke sammen.

I likhet med de to foregående generasjonene fremhever deltakerne i denne generasjonen den store friheten de hadde til å leke. Når Tone (27) blir spurt om favorittminner fra barndommens lek, forteller hun: «Når jeg tenker tilbake på det må det være alle timene vi brukte i skogen. At vi bare kunne gå hjemmefra og leve oss inn i leken og være i skogen i flere timer. Uten at det ble leteaksjon etter oss, at verden var sånn». Også denne generasjonens deltakere forteller om mye lek ute.

Flere i denne generasjonen har erfaringer fra leken i sin barndom som full av glede, fantasi, trygghet og vennskap. Når vi spør Kine (22) hva hun tenker om sin barndom i dag, sier hun:

(...) det jeg har lært i jobben min er at lek er ekstremt viktig for barn (...) iallfall det å leke sammen (...) Jeg satt ikke kun på rommet mitt og lekte. Jeg var mye med vennene mine. Spesielt for den sosiale utviklingen, og ikke minst fantasien har det vært bra. Fantasien min kommer mye fra da jeg var barn, vil jeg tro. Den

kreative siden min også. Jeg fant på mange historier. Jeg ser det som en veldig viktig del av utviklingen. Jeg husker veldig godt de gode tingene.

Kine gir uttrykk for sin verdsetting av leken i sin barndom når hun sier: «Jeg skulle gjort mye for å få en dag til der jeg bare kan sitte bekymringsløst på rommet og leke med dukkene mine. Det hadde vært fint. Bare én dag».

Deltakerne i denne generasjonen beskriver også leker som vi kan kjenne igjen fra de andre generasjonene. De leker også gjemsel, kongen på haugen, klappeleker, butikk, hopper paradiset og slengtau. Mange beskriver lek i skogen, på lekeplassene, på skoleveien og klatring i trær. Siri forteller: «På skolen husker jeg godt *Kongen på haugen*. Brøytebilen lagde en stor haug midt i skolegården og der foregikk det. Helt til noen ble skadet. De største lekte med de minste og omvendt. Det kunne bli litt voldsom lek». Selv om graden av voldsomhet er nedtonet fra den eldste generasjonen, var ikke barndommen bare enkel for denne generasjonen heller. At generasjonens deltakere synes å være opptatt av vennskap, betyr ikke nødvendigvis at alt går smertefritt: «Jeg og en av venninnene mine ønsket å være sammen, og vi ønsket ikke å ha med den tredje. Så det handlet om å finne en måte å få den tredje ut. Det var egentlig litt utestenging for å være ekkel også» (Mari 23).

Noen av leketøyene- og tingene hos deltakere i denne generasjonen kan vi kjenne igjen i beskrivelser fra de eldre generasjonene, slik som klinkekuler, hoppetau, ulike brettspill, glansbilder, ski, sykler, biler og dukker. Mens den eldste generasjonen lagde sine egne leker, har den yngre generasjonen tilgang til et mangfold av kjøpeleker. Siri (26) utdyper: «Vi trillet mye tur med dukkene og når jeg nå ser hva jeg har av utstyr til den, så er det mye. Jeg har akebrett, sykkelsete og bilsete, så dukka var med på mye». Typisk for denne generasjonen er også at de knytter flere av sine lekeminne til inspirasjon fra TV og dataspill. Deltakerne forteller at når de brukte tid på spill, var de ofte fysisk sammen med andre barn. Ikke alle barn

hadde de samme spillene, så de gikk ofte på besøk til hverandre. Flere beskriver at de spilte ulike Mario-spill, Josefine, Zelda, Nintendo 94, Gameboy, PlayStation, m.fl. «På slutten av barneskolen og begynnelsen på ungdomsskolen brukte vi mye tid på å se på ulike serier etter skolen. Da begynte vi også å spille ulike dataspill, MSN og snakke sammen på nett, men det var jo den gang man måtte ringe internett» (Trude 24).

«Det er trist at det har blitt sånn som det har blitt. At ungene sitter med Ipad»

I likhet med mange av 70–80- og 50–60-åringene var også 20–30-åringene bekymret for dagens barn. Iris (26) forteller at hun

tenker at det er trist at det har blitt sånn som det har blitt. At ungene sitter med Ipad. Jeg føler at det er ikke det samme lenger. Jeg følte at barndommen min var så fri. Jeg kunne gjøre det jeg ville. Jeg hadde så mye rom til leken. Vi hadde så mye mer fantasi og kreativitet fordi vi kunne utfolde oss sånn som vi ville. Vi var mye ute. Det var ikke sånn at vi satt inne og så på tv hele tiden (...) På skolen var det mye lek (...). Nå føler jeg mest at ungene sitter på nettbrettet og spiller, at det er det de er opptatt av. Det synes jeg er trist for jeg tenker at for min datter som kommer nå: Hun får ikke oppleve den barndommen som jeg fikk oppleve.

Iris sier hun synes det er synd at det er blitt slik fordi hun selv følte at hennes barndom bestod av «masse lek og glede. Det er godt å tenke tilbake på barndommen fordi vi gjorde så mye artig». Noen ser at det samtidig kan være en fare for å romantisere sin egen barndom:

Når det kommer til dagens barn tenker jeg at det ofte er slik at man tenker ens egen barndom var så mye bedre. Men jeg synes jo dagens barne-tv ser helt idiotisk ut. Jeg synes det er ganske strengt i dag. Alt skal være så pedagogisk riktig, for eksempel på TV. Og så er det farlig å klatre i trær (...). Ikke lov å kaste snøball, jeg skjønner det kan skje uhell, men det kan det med alt. Det blir for dumt å forby alt fordi det kan skje et uhell. Vi kastet snøball og en fikk den i fjeset og begynte å

gråte, men han døde jo ikke. Hvis man skal behandle barna som porselensdukker, så lærer man ingenting (Helene, 25).

Også i denne aldersgruppen er deltakerne våre ambivalente i forhold til hvordan digitaliseringen påvirker barn i dag. Einar (28) knytter dette spesielt til bekymring for barns aktivitetsnivå:

Jeg tror det er viktig at man senker pulsen litt rundt lek. Generelt er det jo dette med spillverdenen. Det har jo kommet for å bli. Det er så populært. Det er også en stimuli for kreativitet og fantasi. I hvert fall de nye spillene som kommer nå. Sims og de byggeprosjektene. Jeg tror ikke det er så skadelig som mange skal ha det til. Jeg tror at i framtiden så vil unger som har vært gode i sånn her type spill gjøre det veldig godt fordi de har en teknologisk oppvekst. Det må være aktivitet også. Jeg er veldig for at barn skal røre seg.

Flere av deltakerne mener at det blir «for dumt» at barn ikke skal få lov til å bruke data- og tv-spill. De argumenterer med at «det er kommet for å bli» og at barn i dag kommer til å ha nytte av det når de blir eldre.

Selv om deltakerne i denne generasjonen er del av det problemet slik de to eldre generasjonene vurderer det, med økende regulering av barndom og digitalisering med økt skjermtid, nyanserer de dette selv. De beskriver i likhet med de foregående generasjonene en barndom i hovedsak preget av lek og skolegang. I tillegg nevnes barnehagelivet, men få minner knytter seg til det. De har selv den samme bekymring for leken blant dagens barn.

Oppsummering: «Det er godt å tenke tilbake på barndommen fordi vi gjorde så mye artig»

I denne artikkelen har vi undersøkt hvordan deltakerne vurderer sin egen lek i barndommen og lek i dagens barndom. Vi har funnet at de fleste deltakerne fra generasjonene i vår studie beskriver en *verdsetting av lek i egen barndom*. Også de som påpeker at de egentlig ikke lekte mye, satte stor pris på det de klarte

å snike inn av lek i barndommen. Selv om de ulike generasjonene i undersøkelsen i hovedsak kan knyttes opp mot en av de analytiske kategoriene arbeidsbarndom, skolebarndom og barnehagebarndom, er mange av minnene om lek i barndommen likevel relativt likt beskrevet hos deltakerne på tvers av generasjonene.

Det som er interessant, er at nesten alle deltakerne i de tre generasjonene gir uttrykk for at de lekte mye. Vi ser at flere måter å leke på går igjen hos de yngre generasjonene, med visse variasjoner knyttet til kontekst for leken, tilgang til kommersielle leketøy, voksenorganiserte aktiviteter og den teknologiske utviklingen, særlig digitaliseringen. Også 20–30-åringene peker på at de var mye ute og lekte, selv om vi får inntrykk av at den eldre generasjonen anser det som typisk for seg. Det at alle generasjonene fremhever at de hadde gode muligheter til lek, og at leken ikke ser ut til å forsvinne med yngre generasjoner, er i tråd med Enerstvedts (2004) tidligere funn. Dette kan tolkes som uttrykk for et humanistisk syn på barn som fikk stadig bedre fotfeste utover 1900-tallet. Barndommen skulle i hovedsak innebære lek og skolegang i tråd med Ellen Keys forestilling om *Barnets århundre*. Mange deltakers beskrivelser av barndom er nært knyttet til den moderne forestillingen om barndom som en tid som er fri, der barn kan leke (Cunningham, 2000; Heywood, 2005). Slik tegner det seg et grovkornet mønster av en barndom preget av lek. En grundigere analyse viser at erfaringene som deltakerne beskriver innenfor de tre generasjonene er komplekse og tvetydige, og at erfaringene blant deltakerne ofte fremstår som preget av forskjeller og nyanser.

Det har til alle tider eksistert store forskjeller i hvor mye barn fikk leke, og det er vanskelig å si noe entydig om dette. Kilder viser at noen barn ga uttrykk for at det aldri fantes tid til å leke. Andre mente de fikk mye tid til å leke (Cunningham, 2000). Dette er også noe vi ser hos våre deltakere. Selv om våre analyser viser at flere av de som betegner seg som arbeider-

klassebarn blant de eldste deltakerne, minnes at de hjalp til lite i hjemmet, er det særlig her vi finner nyanser med beskrivelser av arbeidsbarndom. For noen handlet det om til dels hardt fysisk arbeid som å ro, høste og bære, og de kjente på et sterkt ansvar for å bidra til å forsørge familien. Barndommen var med andre ord ikke en bekymringsløs uskyld for alle. Det kommer også frem blant den yngste generasjonen deltakere, men da i form av bekymring knyttet til det å ha venner.

I hovedsak slår det oss at mye er beskrevet likt i minner fra barndommen, som nok tid til lek, positive minner fra lek i egen barndom, fantasi, venner og frihet, en generell verdsettelse av lek i barndommen. Likevel påpeker flere av deltakerne store forskjeller knyttet til geografiske, kulturelle og sosio-økonomiske forhold. Særlig den eldre generasjonen fremviser en sterk oppmerksomhet knyttet til dette. Forskjellene forbindes først og fremst med den teknologiske utviklingen, som førte til mindre behov for å hjelpe til hjemme, mer tid til skole og lek, flere leketøy, mediebruk og digitalisering. Det er åpenbart at barndom endrer seg, men at samtidens barn ikke nødvendigvis oppfatter det som eldre generasjoner fremhever med skepsis, som noe negativt. En kjent utfordring når det gjelder å vurdere yngre generasjoners barndom er at vi nettopp påvirkes av myter om barndom og lek, og det kan være utfordrende å kjenne igjen andre barndommer enn vår egen (Heywood, 2005).

Vi fant også at deltakerne delte en *bekymring for barns lek i dag*. Deltakere i alle generasjonene vi undersøkte, forteller om en oppfatning som tilsier at de kunne være «barn lenger før». Selv om mange av deltakerne gir uttrykk for forestillingen om at dagens barn har dårlige lekevilkår, ser mange også at de får leke, og at det skjer på andre måter og innenfor andre rammer, for eksempel at leken digitaliseres. De eldste deltakerne antyder at det er mye regulering av barns lek i dag, noe som kan henge sammen med institusjonaliseringen, men det pekes også på foreldres ansvar utenfor det

institusjonelle livet. Den yngste generasjonen hadde i tillegg til å gå på skole et utstrakt barnhageliv. I likhet med den eldre generasjon forteller den yngre generasjonen om stor frihet til å leke. Selv om vi kan kjenne igjen trangen til farlig lek og øyeblikke blant den yngre generasjonen, er det en rekke endringer som gjør det for eksempel utenkelig at deltakerne i den yngre generasjonen «brojet». Vi har i minne Siri som forteller at de lekte *Kongen på haugen*. Denne leken ble forbudt på flere skoler i Norge fra rundt 2010-tallet, med flere medieoppslag og protester fra barna. Vi kjenner til barnehager i Norge der det ikke er lov å klatre i trær. Det er ikke merkelig at mange av de eldste i studien vår oppfatter at mye verdifullt går til grunne, og at de stiller den store friheten de hadde i egen barndom, opp mot begrensninger dagens barn møter (Cunningham, 2000). Men også den yngre generasjonen har betenkeligheter med sterk voksenstyring av leken. Våre funn viser at de eldre også ser at det finnes muligheter for dagens barn. Barn vinner kanskje noe også. Det er ikke ofte vi hører om barn som dør av å leke i nyere tid. Sikkerhet og trygghet for barn står i fokus på en helt annen måte enn før (Nordbakke, 2018).

Den eldre generasjonen uttrykker sterk bekymring for den oppvoksende generasjonen, blant annet med tanke på fantasi, og for mye voksenstyrte aktiviteter, digitalisering og kommersialisering. Samtidig har de et nyansert blikk på dette. Den yngre generasjonen er med på å nyansere bildet av erfaring av lek i barndommen ytterligere når de reflekterer over dagens barndom:

Det kan jo være at de tenker det samme som meg om barndommen sin også. At de tenker at de er veldig fornøyd med barndommen sin og har hatt masse lek. De kan jo tenke sånn. Men det er jo rart for meg som har vokst opp i en helt annen tid. Det er mye som har forandret seg siden jeg var liten og fram til nå (Iris, 26).

Også den yngre generasjonen peker på hva barn kan vinne med lek i barndommen i dag, som for eksempel digital kompetanse for fremtiden. Det er interessant at Kine (22) nevner det hun har lært om leken og at den er «ekstremt viktig for barnet». Dette er i tråd med det kunnskapsmessige fokuset på lekens betydning for barn vi kan spore i samfunnet generelt og i utdanningsammenheng. Lek i barndom kan forstås som en funksjon av voksnes forventninger (Heywood, 2005). Vi ser på en side en utbredt bekymring for dagens barn for det deltakerne angir som «den frie leken». På samme tid kan vi på bakgrunn av vår kjennskap til dagens barndom med mange voksenorganiserte aktiviteter (Nordbakke, 2018) undre oss over hvorvidt barnehage- og skolebarndommen med sterk vektlegging av kunnskap og læring, kan tolkes som den nye arbeidsbarndommen.

Samlet sett viser vår studie at deltakerne i de ulike generasjonene har et nyansert bilde av forholdet mellom ulike generasjoners (minner om) lek i barndommen og dagens lek: «Jeg synes på en måte det er mye av det samme, da (...) Ting har jo utviklet seg litt (...)» (Kine 22). Deltakerne erkjenner sin bekymring for barns lek i dag knyttet til økt regulering og digitalisering, men de er i stand til å se at det også kan skape flere lekemuligheter for barn. Flere gir uttrykk for at leken ikke nødvendigvis er dårligere i dag, men annerledes. På samme tid ønsker de for barn i dag at de også skal erfare det de selv verdsatte i sin barndom, som å lage ting, finne på ting selv, bruke fantasi og kjenne leken på kroppen. Mange sier at de nok kan ha romantisert sin egen lek når de vurderer lek i dagens barndom. Som nevnt har ikke vår hensikt vært å komme frem til hvordan ting faktisk var, men å få tak i beskrivelser av minner om lek i barndommen. Med tanke på videre forskning er det viktig å få tak i nedenfraperspektivet der barn selv forteller om sine liv og leken (Thuen i Cunningham, 2000). Funnene våre underbygger den barndomshistoriske innsikten som handler om at barndommen endrer seg, og at vi ikke alltid kan kjenne andres

barndom på vår egen (jf. Aries, 1962). De indikerer også at frykten for at barndommen (jf. Postman, 1982) og leken forsvinner, ofte anses å være en ubegrunnet allmenn oppfatning.

Takk

Takk til alle som deltok i undersøkelsen vår og til Institutt for lærerutdanning, NTNU for økonomisk støtte til gjennomføring av prosjektet.

Referanser

- Ariès, P. (1962) *Centuries of Childhood*. New York: Alfred A. Knopf.
- Braun, V. og Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), s. 77–101. DOI: 10.1191/1478088706qp063oa
- Cunningham, H. (2000) *Barn og barndom*. Oslo: adNotam.
- Enerstvedt, Å. (2004) *Vil du vite hvordan ... barn lekte i gamle dager?* Valdres: Eide forlag.
- Enerstvedt, Å. (1976) *Kongen over gata: Oslobarns lek i dag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Heywood, C. (2005) *Barndomshistoria*. Lund: Studentlitteratur.
- Hodne, Ø. (1987) *Skolen i gamle dager*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Korsvold, T. (2005) *For alle barn. Barnehagens fremvekst i velferdsstaten*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Mayall, B. (2020) Generation as a social variable, *Children's Geographies*, 18(2), s. 144–147. DOI: 10.1080/14733285.2020.1716184
- Nordbakke, S. (2018) Children's out-of-home leisure activities: Changes during the last decade in Norway, *Children's Geographies*, 17 (3), 347–360. DOI: 10.1080/14733285.2018.1510114
- Opie, I. og Opie, P. (1970) *Children's Games in Street and Playground*. Oxford, UK: Clarendon Press.
- Opie, I. og Opie, P. (2001 [1959]) *The Lore and Language of Schoolchildren*. New York: New York Review of Books.
- Postman, N. (1982) *The Disappearance of Childhood*. New York: Delacorte Press.

Sandberg, A. og Vuorinen, T. (2008) Dimensions of childhood play and toys, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 36(2), s. 135–146.

Saldaña, J. (2016) *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. London: Sage Publishing.

Ugaste, A. (2017) The Experience of Childhood Play of Various Different Generations, *27th ICCP World Play Conference*. Vilnius 16. juni 2017.

Forfatterpresentasjon

Gunilla Eide Isaksen er høgskolelektor i pedagogikk ved Institutt for pedagogikk, avdeling for humanistiske fag og lærerutdanning ved Høgskolen i Volda (HVO). Isaksen er engasjert i tema som omhandler pedagogens møte med mangfoldet av barn og foreldre, lekens vilkår i barnehage og skole, samt barns oppvekstbetingelser og sosial ulikhet. Hun er særlig opptatt av å få frem barns og foreldres perspektiver. E-post: gunilla.eide.isaksen@hivolda.no

Ragnhild Norderhus er universitetslektor i pedagogikk ved Institutt for lærerutdanning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Hun har tilhørighet til forskningsgruppen «Barn og unges livskvalitet i skole og oppvekst» (BULKIS). Norderhus er spesielt opptatt av barn og unges oppvekstvilkår, herunder lek, inkludering, mangfold, friminutt og mobbing. E-post: ragnhild.norderhus@ntnu.no

Maria Øksnes, ph.d. er professor i pedagogikk ved Institutt for lærerutdanning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Hun har tilhørighet til forskningsgruppen «Barn og unges livskvalitet i skole og oppvekst» (BULKIS). Hennes forskning har dreid seg om-kring lek, fritid, barndom og ungdom. E-post: maria.oksnes@ntnu.no